

Το μπουλούκι που έγινε στρατός:

Οι Παίονες ξεθάρρεψαν κι άρχισαν να κατεβαίνουν στην κοιλάδα του Αξιού από τα βόρεια. Οι Θράκες βρήκαν ευκαιρία να μπουν στα ανατολικά εδάφη του βασιλείου της Μακεδονίας. Οι Αθηναίοι ονειρεύονταν να αποκτήσουν πάλι την Αμφίπολη. Ο νικητής Βάρδυλος ετοιμαζόταν να προωθηθεί από τα δυτικά. Μακεδονικός στρατός δεν υπήρχε. Οι 4.000 βρίσκονταν νεκροί στο πεδίο της μάχης, οι λοιποί είχαν σκορπίσει. Ο γιος του Περδίκκα και διάδοχος του θρόνου ήταν πιτσιρικός. Έστω κι έτσι, το βασίλειο εποφθαλμιούσαν όχι λίγοι μνηστήρες. Κι ο Φίλιππος Β' έγινε βασιλιάς. Ήταν το 359 π.Χ., ο Φίλιππος ήταν 22 χρόνων και κανένας δεν πίστευε ότι θα υπήρχε βασίλειο τον επόμενο χρόνο. Το τι έγινε, μας το λέει ο Αριανός βάζοντας τα λόγια στο στόμα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όταν στα 324 π.Χ. αντιμετώπισε ανταρσία, στη διάρκεια της εκστρατείας του στην Ασία. Είπε ο Αλέξανδρος:

«Ο πατέρας μου, Φίλιππος, σας παρέλαβε περιφερόμενους και άπορους, οι πολλοί ντυμένοι με προβιές, να τριγυρνάτε στα βουνά βόσκοντας λίγα πρόβατα, κάκιστους πολεμιστές και μπροστά στους Τριβαλλούς και μπροστά στους Θράκες. Σας κατέβασε από τα βουνά, σας έδωσε να φορέσετε χλαμύδες αντί για προβιές και σας έκανε αξιόμαχους ».

Οι εχθροί των Μακεδόνων γνώριζαν ότι ο μακεδονικός στρατός βασιζόταν στο ιππικό. Οι πεζοί ήταν σκέτος όχλος. Αν κάποιος μπορούσε να εξουδετερώσει το ιππικό, διαλέγοντας π.χ. να δώσει μάχη σε κακοτράχαλα εδάφη, είχε κάθε δικαίωμα να πιστεύει ότι θα είναι ο νικητής. Ο Φίλιππος αποφάσισε να μετατρέψει τον όχλο σε στρατό. Μόλις ένα χρόνο μετά την ανάρρησή του στον θρόνο, έκπληκτοι οι αντίπαλοί του στη μάχη, είδαν, αντί για το μπουλούκι που ήξεραν, μια παράταξη που έμελλε να γίνει ξακουστή με το όνομα «μακεδονική φάλαγγα». Με ένα νέο όπλο, τη σάρισα, ένα μακρύ κοντάρι που στερέωναν στους ώμους τους ανά πέντε στρατιώτες. Με το παράγγελμα «καταβαλίν τας σαρίσας», τα δόρατα αυτά πρόβαλαν απειλητικά. Με το παράγγελμα «επάγειν», ξεκινούσε σφοδρή η επίθεση. Με το παράγγελμα «κεράν», οι ελαφρά οπλισμένοι υπερφαλάγγιζαν από τα πλάγια. Ο εχθρός είχε ηττηθεί.

Ως τα 355 π.Χ., οι από παντού εισβολείς είχαν αποκρουστεί, οι ανταπαιτητές του θρόνου είχαν αντιμετωπιστεί, το βασίλειο της Μακεδονίας είχε γίνει σεβαστό «σε εχθρούς και φίλους». Και πλούσιο: Τα μεταλλεία του Παγγαίου απέδιδαν χίλια τάλαντα τον χρόνο. Προσθέτονταν σ' αυτά οι αποδόσεις των βασιλικών κτημάτων, οι φόροι και τα λιμενικά τέλη. Μια διαχείριση στιβαρή ανόρθωσε την οικονομία. Ο Φίλιππος ήταν αυτός που είχε κάθε δικαίωμα να υπερηφανευτεί ότι παρέλαβε χάος και έφτιαξε κράτος. Με στρατό 40.000

πειθαρχημένων, καλά οπλισμένων και τέλεια εκπαιδευμένων στρατιωτών. Με επιμελητεία, βοηθητικές μονάδες και σώμα στήριξης στα μετόπισθεν.

Το τέλος του Φιλίππου:

Όσο να απλώσει ο Φίλιππος το κράτος του φτάνοντας κάποια στιγμή ως την Προποντίδα, στο Νότο οι πόλεις κράτη αιμορραγούσαν σε ατέλειωτους πολέμους. Υπέταξε τους Θράκες (342 π.Χ.) κι έδωξε τους Αθηναίους από τα παράλια. Κι έπειτα, πέρασε τον Όλυμπο παίρνοντας τη Θεσσαλία. Με συστηματικές επεμβάσεις, διέλυσε τους εναντίον του συνασπισμούς. Μετά την καθοριστική μάχη της Χαιρώνειας (στα 338 π.Χ.), αναγνωρίστηκε (στην Κόρινθο) «στρατηγός αυτοκράτορας» του πολέμου που σχεδιαζόταν εναντίον των Περσών. Ξεκίνησαν οι ετοιμασίες για την εκστρατεία.

Στα 336 π.Χ., βρισκόταν στις Αιγές, την αρχαία μακεδονική πρωτεύουσα, γιορτάζοντας τους γάμους της κόρης του, Κλεοπάτρας, με τον βασιλιά Αλέξανδρο των Μολοσσών. Πλήθη συνέρρεαν εκεί από όλη την Ελλάδα καθώς ο γάμος πλαισιωνόταν από αγώνες και γιορτές. Επίσημοι από διάφορες πόλεις κουβαλούσαν δώρα, όχι στο νεαρό ζευγάρι των μελλονύμφων αλλά στον αναγνωρισμένο θέλοντας και μη βασιλιά, τον κραταιό Φίλιππο. Οι Αθηναίοι του έφεραν χρυσό στεφάνι και όρκους πίστης, σίγουρα ψεύτικους, σίγουρα μη έχοντας άλλη επιλογή. Ο Φίλιππος είχε επιβάλει την ειρήνη στην Ελλάδα, ετοιμαζόταν για τη μεγάλη εκστρατεία που θα έσβηνε την Περσία από τον χάρτη. Ήδη, ένα εκστρατευτικό σώμα βιάδιζε διερευνητικά και γινόταν δεκτό στην Ασία ως ελευθερωτής. Ήταν ο βασιλιάς της μόνης μεγάλης ελληνικής δύναμης του καιρού του και όλα γι' αυτόν ήταν υπέροχα.

Την ημέρα της τελετής, οργανώθηκε μεγάλη πομπή. Μπροστά κουβαλούσαν τα αγάλματα των δώδεκα θεών του Ολύμπου. Πίσω τους, μεταφερόταν το άγαλμα του Φιλίππου. Ο ίδιος ο Φίλιππος προχωρούσε επικεφαλής της φρουράς του, έχοντας δεξιά κι αριστερά του τους δυο Αλέξανδρους: Τον γιο του και τον γαμπρό του. Ο λαός επευφημούσε. Ο «βασιλικός εταίρος», Πausanίας, ξεπετάχτηκε μπροστά με γυμνό μαχαίρι. Ο Φίλιππος έπεσε νεκρός. Ο δολοφόνος εκτελέστηκε επιτόπου. «Για να μη γίνει ανάκριση», είπαν κάποιοι.

Δάκτυλος των Περσών; Ενέργεια των οπαδών του παραμερισμένου γιου του Περδίκκα Γ'

που πια δεν ήταν ανήλικος; Συνωμοσία της Κλεοπάτρας; Του Αλέξανδρου; Απλή εκδίκηση, επειδή ο δολοφόνος δεν είχε δικαιωθεί σε κάποια του διαμάχη; Όλα ειπώθηκαν, δεν αποδείχτηκε τίποτα. Το βέβαιο είναι ότι με τον θάνατό του έμεινε ανεκπλήρωτη η πολιτική ένωση των Ελλήνων που ήδη είχαν «ενωθεί» στρατιωτικά υπό τα όπλα του. Και το επίσης βέβαιο είναι ότι αυτοστιγμεί αποδείχθηκε ότι τα δώρα, οι μεγαλοστομίες και οι τιμές δεν έκρυβαν κόκκο ειλικρίνειας. Ο Αλέξανδρος αναγορεύτηκε βασιλιάς επιτόπου, μήπως και μπορέσει να προλάβει τα χειρότερα. Αποδείχτηκε ότι μπορούσε.

Ο κοσμοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου:

Οι Θεσσαλοί που πήγαν να κινηθούν, υποχρεώθηκαν να αναγνωρίσουν ισόβιο άρχοντα τον Αλέξανδρο, απονέμοντάς του τον τίτλο που και ο Φίλιππος είχε. Η Δελφική αμφικτιονία τον παραδέχτηκε διάδοχο του πατέρα του στην ηγεσία της. Οι Αθηναίοι που πρώτοι πανηγύρισαν τον θάνατο του Φιλίππου, υπέκυψαν αμαχητί. Οι Θηβαίοι που επαναστάτησαν (335 π.Χ.), νικήθηκαν και (με απόφαση του Κοινού των Ελλήνων) είδαν την πόλη τους να ξεθεμελιώνεται (μόνο το σπίτι του ήδη τότε αρχαίου ποιητή Πίνδαρου έμεινε όρθιο). Οι περι τη Μακεδονία υποτελείς κατακτήθηκαν πριν να προλάβουν να κινηθούν. Τα σύνορα του βασιλείου απλώθηκαν ως τον Δούναβη. Η εκστρατεία εναντίον της Περσίας ξεκίνησε στα 334 π.Χ.

Η μάχη στον Γρανικό ποταμό (Μάιος 334 π.Χ.) απώθησε τους Πέρσες από τις προσβάσεις της Μικράς Ασίας προς την Ελλάδα.: Νεκροί 115 Έλληνες, 20.000 Πέρσες. Νικητές οι «Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων» που δεν μετείχαν στην εκστρατεία. Η μάχη της Ισού (333 π.Χ.) έδιωξε τους Πέρσες από ολόκληρη τη Μικρά Ασία. Το 332, πήρε την Αίγυπτο.

Ήταν 1^η Οκτωβρίου του 331 π.Χ., όταν στην τεράστια πεδιάδα των Γαυγαμήλων της αρχαίας Ασσυρίας, ο Μέγας Αλέξανδρος με 40.000 πεζούς και 7.500 ιππείς κατατρόπωσε τον στρατό του Δαρείου Γ' του Κοδομανού (ένα εκατομμύριο πεζοί, 40.000 καβαλάρηδες, διακόσια δρεπανηφόρα άρματα, 150 πολεμικοί ελέφαντες). Η κατάκτηση της περσικής αυτοκρατορίας είχε συντελεστεί. Βαβυλώνα, Σούσα, Περσέπολη, Εκβάτανα υπέκυψαν.

Νικημένος και χωρίς στρατό, ο Δαρειός εγκατέλειψε την οικογένειά του στο έλεος του

νικητή και το έσκασε. Ο Μέγας Αλέξανδρος τον κυνήγησε. Προδομένος από εχθρούς και φίλους, στα 330, ο Δαρειός ζήτησε την ασφάλεια στα άγρια βουνά της Βακτριανής (σημερινό Αφγανιστάν). Περισσότερο, έμοιαζε με αιχμάλωτο αποστατών σατραπών παρά με μεγάλο βασιλιά. Ο Αλέξανδρος τον ακολούθησε. Ο Δαρειός κινήθηκε με σκοπό να κρυφτεί στην οχυρωμένη πρωτεύουσα της σατραπείας, τα Βάκτρα. Σατράπης εκεί ήταν ο συγγενής του Βήσσος, συμπολεμιστής του στα Γαυγάμηλα. Ο Βήσσος δεν είχε καμιά δυσκολία να δολοφονήσει τον Δαρειό και να ανακηρύξει τον εαυτό του «βασιλιά της Ασίας». «Βασιλιάς της Ασίας» όμως ήταν ήδη ο Αλέξανδρος. Εισέβαλε στη Βακτριανή.

Μπροστά στην ορμή του στρατού των Μακεδόνων, ο Βήσσος εγκατέλειψε τα Βάκτρα. Έφυγε βορειοανατολικά, παρασέρνοντας τους διώκτες του όλο και πιο βαθιά στην Κεντρική Ασία. Ο Αλέξανδρος αρνιόταν να εγκαταλείψει την καταδίωξη. Το 329 π.Χ., κυρίευσε τη Μαράκανδα (σημερινή Σαμαρκάνδη, πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν). Ο Βήσσος κρυβόταν στα περιχώρα. Την άνοιξη του 328, τον ξετρύπωσε ο στρατηγός Πτολεμαίος και τον συνέλαβε (ή, κατά μια εκδοχή, του τον παρέδωσαν οι δικοί του για να γλιτώσουν τα χειρότερα). Ο Αλέξανδρος τον έστειλε δεμένο στην οικογένεια του Δαρειού, να αποφασίσει τι θα τον κάνει. Τον καταδίκασαν και τον θανάτωσαν με διαμελισμό ή σταύρωση.

Ο Σπιταμένης ήταν σύντροφος του Βήσσου. Ακολουθώντας την ίδια τακτική, ανακηρύχτηκε διάδοχός του κι αρχηγός των ανυπότακτων που ζούσαν στο σημερινό Αφγανιστάν και στα βορειότερα μέρη. Την ίδια ώρα, οι Μακεδόνες εξεστράτευαν ακόμα πιο βόρεια σκοπεύοντας να φτάσουν ως τον ποταμό Ιαξάρτη, τον σημερινό Σιρ Ντάρια, όπου ο Αλέξανδρος έκτισε την Αλεξάνδρεια την Εσχάτη. Οι φυλές επαναστάτησαν κι έσφαξαν τους άνδρες των μακεδονικών φρουρών που είχαν εγκατασταθεί στις κατακτημένες πόλεις. Οι Μακεδόνες βρέθηκαν περικυκλωμένοι, σε αφιλόξενο κι άγνωστο τόπο. Στη Σογδιανή, στη θέση της σημερινής Μπουχάρα (στο Ουζμπεκιστάν), ο Αλέξανδρος παντρεύτηκε την Ρωξάνη, κόρη του Οξυάρτη. Στην ίδια περιοχή, ο Σπιταμένης, ενισχυμένος από το σκυθικό ιππικό, έστησε ενέδρα σε ένα μακεδονικό σώμα κι εξόντωσε τους άνδρες του ως τον τελευταίο: Ήταν η πρώτη ήττα των Ελλήνων, σ' αυτή την εκστρατεία.

Ο Αλέξανδρος αντέδρασε απαγορεύοντας κάθε αναφορά στο συμβάν και βαδίζοντας εναντίον επτά επαναστατημένων πόλεων. Τις πήρε τη μια μετά την άλλη. Με όλα αυτά, οι Μακεδόνες είχαν αφήσει πίσω τους το Αφγανιστάν και είχαν χωθεί για τα καλά στο Ουζμπεκιστάν κι έπειτα στο Τουρκμενιστάν. Ο Σπιταμένης είχε εξαφανιστεί. Οι άνδρες του Αλεξάνδρου είχαν φθάσει σε μέρη άνυδρα, αδύναμα να τους ξεδιψάσουν. Άνοιξαν βαθιά πηγάδια. Στάθηκαν άτυχοι, καθώς βρήκαν νερό ανακατεμένο με «λάδι» όπως νόμισαν. Χωρίς να το ξέρουν, είχαν χτυπήσει φλέβα με πετρέλαιο βάζοντας υποθήκη για τα μελλοντικά δεινά της ευρύτερης περιοχής.

Την ίδια χρονιά (328), ολοκληρώθηκε η κατάκτηση των αφιλόξενων αυτών περιοχών. Ο Αλέξανδρος προχώρησε ως την κοιλάδα του Ινδού, ενώ ο Νέαρχος περιέπλεε τις ακτές της Ινδίας σε ένα πρώτο ερευνητικό ταξίδι. Μέσω Καραμανίας, επέστρεψε και μπήκε θριαμβευτής στα Σούσα (325 π.Χ.). Ευνόησε τους γάμους Μακεδόνων με Περσίδες, έβαλε 30.000 Ασιάτες στον μακεδονικό στρατό, παντρεύτηκε άλλες δυο γυναίκες, κρατώντας και τη Ρωξάνη και πέθανε στα 323 π.Χ., στη μακρινή Ασία, σε ηλικία 32 χρόνων.

Στη δίνη των διαδόχων:

Ο θάνατος του Μεγαλέξανδρου (323 π.Χ.) έφερε τον Ελλαδικό (και όχι μόνο) χώρο στη δίνη των πολέμων ανάμεσα στους επιγόνους, ενώ η «αυτοκρατορία» διαλύθηκε σε μεγάλα και μικρά κομμάτια. Η Μακεδονία έλαχε στον Αντίπατρο μαζί με την υπόλοιπη Ελλάδα. Πέθανε το 320 π.Χ., κληροδοτώντας την επικράτειά τους στον Πολυσπέρχοντα. Στη Μακεδονία, στην υπόλοιπη Ελλάδα, στην Ασία και στην Αίγυπτο γινόταν το «έλα να δεις» ανάμεσα στους διεκδικητές των εδαφών των απέραντων κτήσεων του Αλεξάνδρου. Όταν η διανομή ολοκληρώθηκε (το 301 π.Χ.), νέες περιπέτειες περίμεναν τους ταλαιπωρημένους λαούς της περιοχής. Και μια καινούρια πόλη είχε ιδρυθεί: Η Θεσσαλονίκη (316 π.Χ.) από τον φιλόδοξο Κάσανδρο.

Ο Κάσανδρος είχε γεννηθεί το 350 π.Χ. Μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου είχε γίνει χιλιάρχος του Αντίγονου κι έπειτα του Πολυσπέρχοντα. Στα 318 π.Χ., βρέθηκε κυρίαρχος όλης της Ελλάδας. Παντρεύτηκε την αδελφή του Μεγαλέξανδρου, Θεσσαλονίκη, προς τιμή της οποίας ίδρυσε τη νέα πόλη, κι έπειτα «εξαφάνισε» όλα τα ζώντα μέλη της οικογένειάς της: Η μητέρα του Μεγαλέξανδρου και πεθερά του, Ολυμπιάδα, με ενέργειές του, λιθοβολήθηκε από τον λαό. Οι γιοι του Μεγαλέξανδρου κι ανιψιοί του, Ηρακλής και Αλέξανδρος (Δ'), δηλητηριάστηκαν από τον ίδιο. Μετά τη μάχη της Ιψού (301 π.Χ.), «περιορίστηκε» σε βασιλιά της Μακεδονίας. Πέθανε το 298 π.Χ. Η Μακεδονία ξανάγινε μήλο της έριδας με πρόσκαιρους κυρίαρχους. Πάνω στα δέκα χρόνια από τον θάνατο του Κάσανδρου, προέκυψε και ο Πύρρος.

Επί 15 χρόνια (287 - 272), ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος περιφερόταν με τον στρατό του τότε ανατολικά ως τη Θράκη, τότε βόρεια και δυτικά και τότε νότια, σε αμφίβολες και εφήμερες κατακτήσεις, ώσπου τον σκότωσε μια γυναίκα στην Κόρινθο. Από το πέρασμά του, το μόνο που έμεινε, είναι η έκφραση «πύρρειος νίκη», η οποία υποδηλώνει την

πρόσκαιρη και με βαριές απώλειες επικράτηση. Όσο διαρκούσε η δραστηριότητά του, τα Βαλκάνια δέχτηκαν και την καταστροφική εισβολή των Γαλατών (279 π.Χ.), που έφθασαν ως τους Δελφούς αλλά το επόμενο έτος αποκρούστηκαν από τον Νότο και λίγο αργότερα διώχτηκαν κι από τον Βορρά. Στράφηκαν ανατολικά και ίδρυσαν πρόσκαιρο βασίλειο στη Θράκη (καταλύθηκε το 220 π.Χ.), απ' όπου έδιωξαν τους Γέτες. Ήταν το 274 π.Χ., χρονιά που οι Δάρδανοι ή Δαρδάνιοι κατέβηκαν από τα βουνά της Πάνω Μοισίας κι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή που ονομάστηκε Δαρδανία (γύρω από τους αρχαίους Σκουπούς, όπου σήμερα βρίσκονται τα Σκόπια).

Η ρωμαϊκή κατάκτηση:

Δυτικά, στην Ιταλική χερσόνησο, οι Ρωμαίοι έστηναν το δικό τους πανίσχυρο κράτος. Οι πόλεμοι του Πύρρου τους έκαναν να ενδιαφερθούν για τα ανατολικά σ' αυτούς μέρη. Ξεκίνησαν από την Ιλλυρία, το 229 π.Χ. Τον επόμενο χρόνο, η βασίλισσα των Ιλλυρίων, Τεύτα, τους παραχώρησε την Κέρκυρα. Ακολούθησε (216 - 206) ο δεκάχρονος Α' Μακεδονικός πόλεμος, με αντίπαλο τον Φίλιππο Ε' και με παράλληλη συστηματική διπλωματική διείσδυση στις πόλεις κράτη του Νότου. Ο Φίλιππος συμμάχησε με τον Καρχηδόνιο Αννίβα ως εκπρόσωπος «όλων των Ελλήνων» (215) αλλά οι Ρωμαίοι βρήκαν βοήθεια στους Αιτωλούς (211). Ο πόλεμος τέλειωσε με την ειρήνη του 205, που πρόσφερε στους Ρωμαίους ένα κομμάτι της Ιλλυρίας, ως προγεφύρωμα.

Στα 200 π.Χ. ξεκίνησε ο Β' Μακεδονικός πόλεμος κι αυτή τη φορά οι Ρωμαίοι είχαν συμμάχους σχεδόν όλους τους Έλληνες του Νότου. Η καθοριστική μάχη δόθηκε στις Κυνός Κεφαλές της Θεσσαλίας (197), όπου ο Φίλιππος έπαθε πανωλεθρία και παραιτήθηκε από ηγεμόνας της Ελλάδας, ενώ οι Ρωμαίοι κήρυξαν την «ελευθερία των Ελλήνων» (196). Τον επόμενο χρόνο, κυρίευσαν τη Σπάρτη. Ως το 179, οπότε πέθανε ο Φίλιππος, οι Ρωμαίοι είχαν εγκατασταθεί για τα καλά στη Νότια Ελλάδα είτε πολεμώντας είτε εξαγοράζοντας συνειδήσεις.

Ο Περσέας, που διαδέχτηκε τον Φίλιππο Ε', προσπάθησε να ενώσει την Ελλάδα σε έναν αντιρωμαϊκό συνασπισμό με πρώτη την ένωση της Θεσσαλίας με τη Μακεδονία. Δεν κατάφερε περισσότερα. Ο Γ' Μακεδονικός πόλεμος άρχισε το 171 με νίκες του Περσέα και έληξε το 168 π.Χ. με την ήττα και αιχμαλωσία του στη μάχη της Πύδνας. Η Μακεδονία χωρίστηκε σε μικρές επαρχίες. Μια επανάσταση (149) έδωσε στη Ρώμη την αφορμή να

προσαρτήσε τη Μακεδονία ως ρωμαϊκή επαρχία (148). Τον ίδιο χρόνο, ξέσπασε πόλεμος ανάμεσα στη Σπάρτη και τους Αχαιούς. Οι Ρωμαίοι παρουσιάστηκαν σύμμαχοι των Σπαρτιατών, νίκησαν τους Αχαιούς, ξεθεμελίωσαν την Κόρινθο και μετέτρεψαν όλη τη χώρα νότια της Μακεδονίας και της Ηπείρου σε ρωμαϊκή επαρχία με το όνομα Αχαΐα (146 π.Χ.)..

Ως το 33 π.Χ., είχε συμπληρωθεί και η κατάκτηση της Ιλλυρίας. Τα επόμενα χρόνια (30 - 11 π.Χ.) υποτάχθηκαν η Θράκη και η βόρεια χώρα που τότε ονομαζόταν Μοισία, μαζί με το κράτος των Δαρδάνων, που εξελίχθηκαν σε μισθοφόρους του ρωμαϊκού στρατού. Ολόκληρη η περιοχή νότια του Σαύου και του Δούναβη μετατράπηκε σε ρωμαϊκή κτήση. Ήταν οι επαρχίες Ιλλυρικού και Μοισίας στα βόρεια, Ηπείρου, Μακεδονίας και Θράκης στη μέση και Αχαΐας στα νότια. Εκατό χρόνια αργότερα, στα 86 μ.Χ., ξεκίνησαν οι εκστρατείες στη Δακία. Το 106 μ.Χ. η περιοχή είχε μετατραπεί σε ακόμα μία ρωμαϊκή επαρχία, ενώ ήδη η Μοισία είχε χωριστεί στην Πάνω με πρωτεύουσα τη Σερδική ή Σαρδική (σημερινή Σόφια) και την Κάτω με πρωτεύουσα τη Μαρκιανούπολη (κι αυτή στα σημερινά όρια της σημερινής Βουλγαρίας).

Η ζωή με τους Ρωμαίους:

Στην αρχή της βασιλείας του αυτοκράτορα Οκταβιανού Αυγούστου (31/30 π.Χ. – 14 μ.Χ.), οι ρωμαϊκές κτήσεις μοιράστηκαν σε επαρχίες που ανήκαν είτε στον αυτοκράτορα είτε στη σύγκλητο. Η Μακεδονία έλαχε στους συγκλητικούς. Στα 13 και 11 π.Χ., ο διοικητής της χώρας Μ. Καλπούρνιος Πίσων νίκησε Βησούς και Θράκες και εξασφάλισε την ησυχία των κατοίκων. Που όμως υπέφεραν από τις καταχρήσεις των ανθρώπων της συγκλήτου. Στα 20 μ.Χ., διαμαρτυρήθηκαν έντονα γι' αυτές. Ο αυτοκράτορας Τιβέριος βρήκε ευκαιρία να αφαιρέσει την Μακεδονία από τους συγκλητικούς και να την περάσει στη δική του εποπτεία. Η χώρα διαιρέθηκε στα δύο. Παρείχε δυο αρχικά κι έπειτα πέντε λεγεώνες στους Ρωμαίους, ενώ δεν έλειπαν και οι περιστασιακές στρατολογίες, όταν η ανάγκη απόκρουσης βαρβάρων το καλούσε. Η χώρα είχε σχεδόν ερημώσει.

Η Εγνατία οδός που τη διέσχιζε, ένωνε την Αδριατική με τον Έβρο. Στην Μακεδονία, η Εγνατία «έμπαινε» από τα στενά της Έδεσσας. «Κατηφόριζε» ως τον Λουδία, παρέκαμπτε την τότε λίμνη, περνούσε από τη Θεσσαλονίκη, διέσχιζε τους λόφους βορειοδυτικά του Χορτιάτη, κατέβαινε στην Κορώνεια του Λαγκαδά, περνούσε νότια από τη Βόλβη κι έφτανε στον Στρυμονικό κόλπο. Από εκεί, συνέχιζε ανεβαίνοντας διαδοχικές κοιλάδες, περνούσε

ανάμεσα στο Παγγαίο και το Σύμβολο, έμπαινε στο λεκανοπέδιο της Δράμας, διέσχισε την παραλιακή οροσειρά, περνούσε από τη Νεάπολη (σημερινή Καβάλα) κι ακολουθώντας την παραλία έφτανε στο Δέλτα του Νέστου. Από εκεί, έμπαινε στη Θράκη για να καταλήξει στον Έβρο.

Τον 7^ο μ.Χ. αιώνα, όλα ήταν ρευστά στη Μακεδονία, καθώς οι Ρωμαίοι ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για την εξουσία και οι επαρχίες αφήνονταν στο έλεος των εισβολέων. Γαλάτες που είχαν συγχωνευθεί με Γότθους πέρασαν τον Δούναβη λεηλατώντας τα Βαλκάνια χωρίς να συναντούν αντίσταση. Πέρασαν από τη Θράκη και τη Μακεδονία, προσπάθησαν να καταλάβουν τη Θεσσαλονίκη, κατέβηκαν νότια, κυριεύσαν την Αθήνα, άρπαξαν ό,τι βρήκαν και αποχώρησαν. Όταν ο Διοκλητιανός (286 μ.Χ.) αποφάσισε να ασχοληθεί με τις ανατολικές επαρχίες, ολόκληρη η Ιλλυρία, η Μακεδονία και η Δακία ενώθηκαν κάτω από κοινή επαρχιακή διοίκηση. Η ειρήνη δεν κράτησε πολύ. Οι Ρωμαίοι μετέφεραν τις συγκρούσεις τους και στα Βαλκάνια, ενώ ο Κωνσταντίνος ο Μέγας εκμεταλλεύτηκε τους καταπιεσμένους χριστιανούς, ασπάστηκε τη νέα θρησκεία κι έμεινε μόνος κυρίαρχος του παιχνιδιού (324 μ.Χ.). Στα 330 μ.Χ., ίδρυσε νέα πρωτεύουσα του Ρωμαϊκού κράτους την Κωνσταντινούπολη.

Η Μακεδονία ξανάγινε θέατρο μαχών, μόλις ο Κωνσταντίνος πέθανε το 337 κι ώσπου ο γιος του, Κωνσταντίνος, να επικρατήσει ανάμεσα στ' αδέρφια του (350). Στα 376, ο αυτοκράτορας Ουάλης είδε στα βόρεια, απειλητικούς τους Γότθους. Θέλοντας και μη, έδωσε την άδειά του να εγκατασταθούν στα ιλλυρικά εδάφη της Μοισίας και της Πανονίας. Δυο χρόνια αργότερα, οι Γότθοι ξεχύθηκαν νοτιοανατολικά κι έφτασαν ως την Αδριανούπολη, απειλώντας την πρωτεύουσα του κράτους. Ο Ουάλης βγήκε να τους αντιμετωπίσει κι έπεσε στη μάχη (378). Ο στρατηγός Θεοδόσιος τους απέκρουσε τον επόμενο χρόνο αλλά οι Γότθοι είχαν ήδη μετατραπεί σε έναν μονιμότερο μπελά στα ΒΔ Βαλκάνια, τα οποία θα ταλαιπωρούσαν ακόμα έναν αιώνα.

Ο Θεοδόσιος εγκαινίασε την πολιτική της εκτόπισης, που θα ακολουθούσαν με συνέπεια οι μετέπειτα αυτοκράτορες: Διασκόρπισε τους Γότθους στη Θράκη και σε διάφορα σημεία της Μ. Ασίας, αφού εκείνο που κυρίως τον ενδιέφερε, ήταν ο θρόνος. Άλλωστε, τα Βαλκάνια δεν ήταν γι' αυτόν παρά μια υποδουλωμένη περιοχή. Το απέδειξε διατάσσοντας σφαγή του πληθυσμού της Θεσσαλονίκης, όταν κάποιος σκότωσαν εκεί έναν αξιωματικό του (390). Ο θάνατός του (395) σήμανε τον οριστικό χωρισμό του ρωμαϊκού κράτους σε ανατολικό και δυτικό. Η Μακεδονία βρέθηκε στο ανατολικό κράτος που χωρίστηκε στο Ανατολικό Ιλλυρικό (Μακεδονία, Πάνω Μοισία, Παλιά Ιλλυρία, Ήπειρο, Κυρίως Ελλάδα, Μυτιλήνη, Κρήτη) και στη Θράκη (Κάτω Μοισία, Δυτική κι Ανατολική Θράκη).

Είχε προηγηθεί ο κοινωνικός διαχωρισμός Δύσης και Ανατολής. Στο ανατολικό κομμάτι της αυτοκρατορίας, ο λατινικός χαρακτήρας της ζωής είχε υποχωρήσει. Είχε επιβληθεί ο ελληνικός. Όσο κι αν το ρωμαϊκό πρόσωπο της διοίκησης συνέχισε να υπάρχει, έμελλε η Κωνσταντινούπολη να αναδειχτεί σε κέντρο ενός νέου κόσμου, του βυζαντινού. Με δεύτερη πόλη τη Θεσσαλονίκη που επιβαλλόταν στη Μακεδονία, καθώς η Πέλλα είχε από καιρό πέσει σε μαρασμό. Από παλιότερα, η Μακεδονία είχε πάψει να λογαριάζεται ως επικράτεια και απλά σήμαινε γεωγραφικό χώρο. Με την ανάδειξη του βυζαντινού κόσμου, και οι Μακεδόνες απέκτησαν γεωγραφικό χαρακτήρα: Λογίζονταν ως κάτοικοι της περιφέρειας που ονομάζεται Μακεδονία και όχι ως ιδιαίτερη εθνική προέλευση.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 12.12.2010)